
Vacandum Studiis.
Ex Bibliotheca
VALENTINI SCHLIEFF
Gedani.

Henrici Nicolai.

1. Disputatio de Potentia in rebus.
2. Disp. de Synonymo et Paronymo.
3. Gymnasium Logicum.
4. Tractatus de Pace edit. 1641.
5. Genethlia sive Natalitia ed. 1642.
6. Delineatio Colloquii inter Valerianum Magnum, Capucinum et Henricum Nicolai.
7. Erklärung der Worte Eccles. IV. 4. secunda editio.
8. Anatome Papismi imprimis Jesuitici.
9. Nathanael Hilger Predigt bey der Leichbegängniß Henrici Nicolai gehalten.

D. O. M. A.

GENETHLIA

Sive Natalitia.

Hoc est,

DE

NATIVITATE Servatoris nostri JESU CHRISTI

EXERCITATIO SINGULARIS.

Quæstiones nonnullas Theologicas, Chronologicas, Historicas, Physicas, & Philologicas, breviter & Scholasticè de eâ evolvens.

Authore

HENRICO NICOLAI,
Phil. apud Gedanenses Professore
Publico.

DANTISCI, Typis GEORGI RHETI exscripta.
Anno post natum Servatorem
M. DC, XLII.

Magnifico, Nobilissimo, atq; Amplissimo Viro,
Domino
CONSTANTINO FERBERO,
Patritio Vetustæ apud Gedanenses familiæ Clarissimo, Reipublicæ Patriæ ProConsuli meritissimo, & Proto-Scholarchæ spectatissimo. Dn. & Patrono suo Observandissimo,

S. & Observantiam.

PAtere, *Magnifice ac Nobilissime Vir, Patrone & Mæcenas observandissime,* ut exiguo pagellarum aliquot opusculo amplissimum nomen tuum pro vmbone prætexam. *Miscella* quæstionum sunt, Theologica, Philosophica, Philologica, *de almâ Servatoris nostri nativitate* occurrrentia, strictim breviterq; expedita. Serò & extra diem procurrunt: Cum *Passionalia* requirant præsentia. Non excuso. Ac syrraxis interveniens luat, quam nosti. Principium operæ Theologicæ esse potest, si annuis: Et succedent, juvante Iehovâ, Passionalia, Paschalia, aliaq; id genus. Finis, si secus. Totanè Theologicis occupetur Sylloge, ut livor susurravit, tuo ipsius arbitrio commissum esto. In parato erit, aut stare eo, aut cadere. Res ipsa, tractatio, plurimaq; quæstio Chronologica, Historica, Physiologica, de sequiore susurrum convincet. Qualiscunq; sit, tuo patricinio non indignam æstimare velis, summopere rogo. *Ampliore argumento* Te occupare destinaveram. Sed Respondentium oportunitas nondum facere permisit. Præambulonem interea pagellæ hæ agant, dum majora parare liceat. DEUS M. T. D. inter hos ævi fluctus diutissimè servet incolumen, ac bono Gymnasii feliciter, quod agit, succedere largiatur. B. V. Vir Magnifice, & favore mei persiste. E Gymnasio nostro, Pridiè Idus Martias. Anno M. DC. XLII.

M. & N. A. T.

Observantissimus

Henricus Nicolai,
Gymn. Prof.

GENETHLIA
Sive
NATALITIA
Hoc est, Quæstionum quarundam de Nativitate Servatoris nostri J. C. brevis & Scholastica Elucidatio.

THESIS I.

NAtalium annuas recursiones solemni *aliquâ festivitate recolere antiquis populis usitatum fuit: nec nostris moribus & temporibus in desuetudinem abÿt.* Pharao *Aegypti Rex,* Gen. 40. v. 20. Antiochus Epiphanes *Syriæ Rex,* 2. Maccab. 6. v. 7. *Herodes Iudaæ Tetrarcha,* Matth. 14. v. 6. Marc. 6. v. 21. *Persæ & Medi natalia celebrârunt, Vt* Plato in Alcibiade, & Xenophon in pæd. Cyri *testantur. Equites Romani natalem Augusti biduo celebrârunt.* Sueton. in Aug. c. 57. *Hodiernum morem idem servare experientia nostri temporis testatur.* Licitenè id Christianis fiat, *quæri solet. Et in negantem abit* Pererius in c. 40. Gen. n. 11. *Ac prout communiter Natales celebrari solent, epulis, comessationib. luxurie, lascivia, choreis, scurrilitatibus, non licitè illi Christianis celebrari possunt. Sic n. Impÿ natalitia celebrare solent, ut Pharao & Herodes olim fecerunt, & infelix interdum talium celebrationum exitus esse solet. Sic* Salvium Coccejanum, *quòd Othonis Imperatoris patrui sui diem natalem celebrâsset, Domitianus occidi jussit.*

 Sueton.

Sueton. in Dom. §. 10. Confidius Proculus *natalem diem celebrans in curiam captus, pariterq; damnatus & interfectus sub Tiberio est.* Tacit. 6. ann. c. 3. *Christianus natales rectè pijs precibus celebrabit, non comessationibus, & temperantiâ, non luxuriâ.* Dies enim nostræ nativitatis est dies humanæ fragilitatis: & nasci in mundum est in omnis miseriæ induci theatrum. Gratiæ *sunt DEo agendæ pro vitalis auræ concessâ usurâ, ac beneficijs ab ineunte ætate exhibitis.* Rogandus *est, ut præterita tegat, præsentia regat, & futura secundet. In Natali etiam die cogitandum de emortuali, ac ut is æternæ lucis natalis sit, optandum & procurandum est.*

2. *Quidquid autem* de hominum natalibus *celebrandis sit, Unus in orbe hominis alicujus DEi & DEi hominis natalis est, quem perpetuâ festivitate meritò omnes Christiani devotè quotannis recolunt,* Servatoris nostri Jesu Christi *natalis. Hic enim ipse natalis est, in quo editus is, per quem salus nobis reducta, annuntiata, oblata, collata, confirmata, & obsignata est, ac quotidiè adhuc confertur. Cum extra hujus Servatoris nomen in nullo alio nomine salus nobis evenire possit.* Act. 4. v. 12. *De hoc die natali verè dici potest cum* David, Hæc est dies, quam fecit Dominus, Exultemus & lætemur in eâ, Psal. 118. v. 24. *Est hæc dies sanctificabilis, venerabilis, salutaris, memorabilis, ac admirabilis. Est* dies lætitiæ in ortu regali: Nam processit hodiè de ventre virginali, puer admirabilis, totus delectabilis, in humanitate, &c. *ut S. canit Ecclesia.* De hoc natali, *quem nuper in Ecclesiâ cum Ecclesiâ recoluimus, Scholasticè thesibus aliquot nonnulla dicturi, ut* ordine aliquo *in totâ tractatione procedamus, ac cancellos, quibus tractatio nostra coërceatur, nobis præfigamus,* distinctè de antecedentibus, connexis,

& con-

& consequentibus Nativitatis Christi *nonnulla trademus, & qualia in quæstionem hic venire queant, movebimus, ac quid commodissimè de illis sentiri queat, brevi decisione*, juvante nato Servatore Nostro J. C. *subjungemus*. *Prout* in istis tribus membris *maxima singularium thematum tractatio consistere solet.*

3. *Priusquam ad constituta pergamus*, definitio Nativitatis Christi *præmittenda fuerit, ut commodius lumen toti rei tractationi præferatur.* Nativitas nempe Christi est Nativitas humana, extraordinaria & supernaturalis, quâ homo DEus & DEus homo de Spiritu S. conceptus ex virgine Mariâ prædicto â Prophetis tempore in lucem editus est, Mediator DEi & hominum in causâ salutis futurus, & â maledictione legis, ac irâ DEi mortales liberaturus. Definitionis explicatio & partes *ex sacris abundè patent, si explicari necessum sit.* Nativitas dicitur, *h. e. generatio s. origo, processus, & egressus substantiæ viventis ê vivente cum essentiæ communicatione. Talis n. generatio propriè dicta & univoca est, qualem hic intelligimus. Cæteræ æquivocæ & impropriæ sunt, ut post patebit.* Humana, *quia ejus terminus homo est, qui per eam ortus, etsi non merus homo sit. Vt distinguatur ab eâ generatione, quæ non ad hominem, ut ad terminum fit.* Universim n. generationem exhauriendo vel supernaturalis & mystica ea est, vel naturalis & Physica. Supernaturalis, *quæ in Circo supernaturali per supernaturalem vim procedit.* Estque propria & impropria. Propria, *quà Deus ex substantiâ suâ ab æterno filium sibi proprium & consubstantialem ineffabili modo genuit.* Psal. 2. v. 7. Prov. 30. v. 4. Mich. 5. v. 2. Hebr. I. v. 5. c. 5. v. 5. *Vel de Spiritu S. ex Mariâ virgine Christum secundùm carnem in tempore produxit*, Matth. 1. Luc. 2. Impropria, *quà*

ſpiritualiter per verbum ſibi fideles in Chriſto gignit, ut filÿ ſui adoptivi ſint.eiq; ſerviant. Zacch. 9. v. 17. Epheſ. 1. v. 5. 1. Pet. 1. v. 23. 1. Joh. 5. v. 4. Jacob. 1. v. 18. Vel extraordinariè *quosdam in temporalem aliquam prærogativam arrogat, qui inde filÿ ejus dicuntur. Quomodo* Iſraëlitæ *primogenitus ejus filius dicuntur,* Exod. 4. v. 22. 23. Jerem. 31. v. 9. Hoſe. 11. v. 1. Naturalis, *quæ in circo Naturæ per Vim naturæ procedit.* Eſtq; vel plantalis, *quà planta producitur, Vt cum arbor arborem, frutex fruticem gignit:* Vel animalis, *quà animal oritur.* Hæc vel brutalis eſt, *quà brutum producitur, ut cum leo leonem, Canis Canem gignit:* Vel humana, *quâ homo gignitur. Talis noſtra nativitas eſt, quà Chriſtus homo genitus eſt, quæ humana dicitur, quia* ex homine, ad hominem, in homine, propter hominem, cum homine, & circa hominem eſt, *ac hominis alicujus eſt, non plantæ vel bruti, & ſi extraordinaria & ſupernaturalis ſit, ut antè dictum:* Vel prorsùs æquivoca, *quæ inter diverſas rerum ſpecies eſt, ut cum ſol ranam aut murem ex putredine produxit. Hæc huc non pertinet.*

4. Definitione præmiſsâ primum *in tractatione noſtra* Membrum Antecedentia Nativitatis Servatoris noſtri *continebit.* Quæ hic ea ſunt, quæ tempore nativitatem ipſam anteceſſerunt. *Qualia diſtinctionis gratiâ* in Biblica & Eccleſiaſtica *partiri poſſumus.* Biblica *ſunt, quæ in Biblico Codice expreſſa ſunt.* Hæc vel in V. vel N. T, *continentur.* Ex Veteri *triplicia hic eſſe poſſunt:* Vaticinia, Typi ſ. figuræ, & hiſtoriæ nonnullæ. *Ex vaticinÿs primum eſt claſſicum illud* Gen. 49. v. 10. Non auferetur ſceptrum de Judâ, &c. *De quo quæritur,* an de Meſsiâ id agat, ejusq; ortu, nativitate, & nativitatis tempore? Et, an de Chriſto hæc verè explicentur? *Antecedens* Judæorum *quidam negant,*

gant, ut evidentiam Prophetiæ effugiant aut eludant. Et quidam de Davide *primo rege ex tribu Iudâ explicant,* alij *de Vrbe Silo in tribu Ephraim, ubi arca fuerit,* alij *de Nabuchodonosore mittendo,* alij *de alio explicant. Sed hæc vanissima esse* partim artificiali argumento *constat, quia nempe Iacob de eo loquitur, Cui obœdientia populorum erit, hæc autem non tanta vel in Davide, vel Nabuchodonosore, vel Silo urbe fuit, ut peculiariter* â tanto Patriarchâ morti vicino, testamentum condituro, & emphaticè suis ac posteris eorum eventura per spiritum Prophetiæ prædicturo, *memoranda fuerit, sed Messiâ, Cui omnes populi servierunt, & quem reges terræ adorârunt*, Psal. 72. v. 8. seq. Partim inartificiali, *ut testimonio Paraphrastium Chaldæarum, & Rabbinorum doctissimorum, quibus Iudæi refragari non possunt, qualia apud* Helvicum T. 4. Gies. d. 12. & D. J. Mart. l 3. de trib. Elohim c. 9. seq. vide. De Christo *autem verè hæc explicari complementum historiæ apertè docet. Erat enim tùm sceptrum â Iudæis ablatum, cum Romanorum imperio subditi esse, & tributum pendere cogerentur. Sive enim Herodes Rex tempore Christi Iudæis imperans alienigena, sive Iudæus fuerit, de quo* §. 15. *nonnulla: regnum tamen ejus, quo fungebatur, Romanum erat, & Romano nomine ac authoritate â Romanis administrabatur, ac Herodes ipse summum Synedrium Hierosolymitanum, maximæ apud Iudæos authoritatis, funditùs extirpârat. Sicq; regnum â Iudæis omninò ablatum erat.* Tùm autem natus inter cætera Christus, *& attributa Messiæ reliqua universa ipsi competunt. Verus ergò Silo & Messias ipse fuit.*

5. Secundum vaticinium Psal. 110. v. 3. *est*, Ex utero ante Luciferum genui te, *ut Vulgatus vertit. Sed vitiosissimè, cum ex Hebræo*, ex utero ex aurorâ tibi ros genera-

 tio-

tionis tuæ, *verti debeat.* Papistæ *Vulgatum defendentes audacissimè ipsum textum Hebræum corrigere, punctaq; ejus mutare audent.* Vt Bellarminus Comm. in hunc Psal. Quæritur, de quâ nativitate Christi locus loquatur, an æternâ, an temporariâ ex Maria? Papistæ *ad priorem cogunt. Rectiùs de posteriori accipitur, cum* Augustino in Psal. Justino Dial. cum Tryphon. & Tertulliano l. 5. c. Marcion. Tarnovio p. 122. ex: Biblicar: *hoc sensu: Ex utero ex aurorâ superna Spiritus S. ros nativitatis tuæ, proventus tuus occultus, prout ros occulto & specialiter inexplicabili modo ex cœlesti imprægnatione oritur: Sic tu mirabili modo ex imprægnatione Spir: S. conceptus & natus es.* V. Matt. 1. v. 18. Luc. 1. v. 35. *Vel commodiùs adhuc de fœcunditate spirituali* filiorum DEi *accipitur, quòd instar roris matutini mysticè & copiosissimè illi ex Christo generandi sint, quomodo ros occulto modo oritur, totamq; terram tegit, non de ullâ Christi ipsius nativitate. Quomodo* & Lutherus *ad illum sensum reddidit,* deine Kinder werden dir gebohren/ *Et contextus ipse admodùm concinnè admittit.*

6. Tertium Mich. 5. v. 2. est, *Vbi exortus Mesiæ* inde à principio à diebus seculi esse plurali numero *dicuntur. Quæritur,* de quâ Christi nativitate hoc accipiendum? Photiniani *de humanâ accipiunt, & divinam negant, quam absurdam & Deo indignam judicant.* Vide Socinum libro quòd Evangelici, p. 34. Ostorodum c. 7. Instit. §. 1. Smalcium l. 2. d. error. Arianor. c. 17. aliosque. Alii *de utraq; intelligunt, quòd plurali numero exortus vel generationes dicantur.* Alii *de varijs Christi sub V. T. apparitionibus & manifestationibus, Vt* Junius & Piscator in h. l. *Alij de divinâ tantùm accipiunt. Et hoc rectissimè. Hæc enim propriè ante principium rerum, & ante dies seculi esse dici potest, & particula*

cula ם *optimè per ante redditur, ut in sacris frequens est.* V. Prov. 8. v. 23. 24. Psal. 90. v. 2. Ps. 93. v. 2. *Cum humana nativitas in tempore facta.* Plurali autem numero *Propheta usus est ad excellentiam & æternam continuationem divinæ istius generationis notandam, quà velut æternâ propagatione perdurat, semper perfecta, semper continuata. Æterna enim, quia omnibus temporarijs coëxistunt, velut multis eorum unitate sui & nobilitate æquipollere possunt.* Vt dec. I. Miscell. d. I. t. 42. *dictum. Vnde* Scriptura *æterna interdum plurali numero describit, cum unica sint: & in rebus maximis plurali pro singulari uti solet.* Psal. 88. v. 7. Prov. 9. v. I. Job. 40. v. 10. Tren. 3. v. 22. Rom. 12. v. I. *& alibi.*

7. *Sic* Vaticinia *fuerunt: sequuntur* Typi & figuræ. Primus typus Manna Israëlitarum *divinitùs subministratum in deserto per 40. annos est. Quod analogiam ad Christum, spiritualem panem & cœlestem, multiplicem habuisse* Tract. d. Pane s. 2. §. II. *ostensum. Hic breviter generationem & productionem ejus typicè notasse generationem Christi ex Mariâ dicendum, ejusq; analogiæ deducendæ.* Ut ergò Manna ex materiâ cœlesti, purissimâ, occulto modo, divinâ vi, omnibus Israëlitis suppeditabatur: *Sic Christus ex Spiritus S. conceptione, purissimo Virg. Mariæ semine & sanguine, modo supernaturali, cœlesti, & admirabili, divinâ virtute, omnibus omninò hominibus, est natus, quantum ad pretium & efficaciam à DEO intentam, tanquam vera lux omnem hominem illuminare debens, in hunc mundum venientem,* Joh. I. v. 9. *Etsi quantum ad fructum & eventum facto ob malitiam hominum paucis ea efficacia salutariter applicetur. Tenebræ enim non recipiunt istam lucem,* & homines magis dilexerunt tenebras, quàm lucem, v. 5. & c. 3. v. 19. V. loc. citat. Secundus typus Virga Aaronis *fuit, unâ nocte*

divi-

divinitùs fœcundata & amygdalas ferens. Num. 17. v. 8. Tertius generatio Simsonis, Jud. 13. *Inter quem & Christum multiplex analogia institui potest*, partim *in Nativitatis prædictione*, partim *nativitatis constitutione*, partim *in vita & rebus gestis*, partim *in morte, Vt alibi copiosiùs deducitur. Vnde quòd Christus Nazarenus vocandus dicitur*, Matth. 2. v. 23. *ad Simsonis historiam alluditur, qui verus Nazaræus Dei fuit*, Judic. 13. v. 5. *Et cui Christus similis fuit.*

8. *Sic &* typi *fuerunt. Restant* historiæ, *quæ ad Nativi. Christi respectum aliquem mysticum continuisse putari possunt. Talis est historia Creati Adami*, Gen. 1. *qui in multis typus Christi fuit, ut secundi Adami*, 1. Cor. 15. v. 21. 22. 45. 47. *Nati Caini, in quo Virum Dominum, promissum illud mulieris semen*, Gen. 3. v. 15. *se habituram Eva gloriabatur.* Gen. 4. v. 1. *Et nati Noachi, in quo solatium Lamechus expectabat*, Gen. 5. v. 29. *Nati item Isaaci & Iosephi*, Gen. 21. & 30. *Salomonis & Simsonis*, Jud. 13. & 2. Sam. 12. *Inter quos & Christum varia analogia assignari possunt, si copiosè omnia deducere animus esset.*

9. *Sic* Antecedentia *ex V. T. fuerunt. Sequuntur* ex Novo. *Talia sunt, Annuntiatio de Nativitate hac Mariæ per angelum facta*, Luc. 1. v. 26. *Visitatio Mariæ ad Elisabetham*, v. 39. *Nativitas Iohannis Baptistæ*, v. 57. *Desponsatio Mariæ Iosepho facta*, Matth. 1. v. 18. *Profectio Mariæ cum Iosepho ad Bethlehem, ut ex edicto Cæsaris ibi censerentur.* Luc. 2. v. 4. *De quib. omnibus varia moveri possunt, nisi hic brevitati studendum esset.*

10. *Sic* Antecedētia Biblica *fuerunt: Restant* Ecclesiastica, *quæ ex Historicis aliis, quàm Bibliis, sunt desumenda.* Talia *Sibyllarū vaticinia de Nativitate Chri: sunt. Sed multis tota hæc res est suspecta, quòd fermè clariùs mysteria Evangelica*

prædixissent gentiles Sibyllæ, quàm divini Prophetæ, cum tamen ante Christum mysteria fidei fermè obscurius traderentur. Vnde à Christianis horum multa conficta esse arbitrantur. Alii *tamen contrà sentiunt, & pro veris ea habent. De quo* M. Eras. Schmidt pecul. tract. de Sibyllis, Casaubonus ex. 1. §. 10. 11. & ex. 2. §. 8. co. Baronium, D. Frantzius d. interp. script. s. 12. *aliiq; legi possunt.* Item *Oraculum Apollinis Delphici occlusum, fama de magno DEO nascituro ap.* Tacit. 5. hist. c. 3. *Romæ imago virginis puerum gestantis visa, & tres Soles apparentes, Augustus se Dominum dici vetans, & 30000. servos libertate donans, & similia. Quæ etiam commenta esse*, & ad necem Cæsaris, Augusti imperium, Antonij cladem, ac similia, *tanquam prodigia pertinere, ac ab Ecclesiasticis scriptorib. satis interdum fabulosis*, Eusebio, Nicephoro, Orosio, Platinâ, *ad Nativi. Christi rapta esse* Idem ex. 1. §. 12. *ostendit.*

11. *Ita* Antecedentia Nativ. Christi *fuerunt: Sequuntur* connexa, *quæ hic ea, quæ tempore simùl cum eâ, aut non multò post eam contigerunt. Talia ordine distingui possunt.* Vt quædam matrem, alia natum, alia Spiritum S. alia tempus & locum Nativitatis, alia gesta quædam circa eam vel paulò post factam observata, *attinere dicantur.*

12. *Quæ* matrem *concernunt, hæc esse possunt.* 1. An ex Virgine nasci debuerit Christus? Judæi *pertinaciter negant. Sed* Esai. 7. v. 14. *apertè scriptum est. Et vocem* Almah *semper puram & incorruptam Virginem notare*, partìm *derivatio ejus ab* עָלַם *, occultavit, Occultabantur n. Virgines apud Judæos, nec in publicum prodibant*, 2. Macc. 3. v. 19. partìm *Concordantia Hebræa docet, in quâ nusquam aliter sumitur, nec exemplum in contrarium invenitur, nec locus* Prov. 30. v. 19. *adversatur, qui optimè de purâ Virgine explicari*

 potest.

poteſt. 2. An in partu verè Virgo manſerit? *Hoc ex* Eſai. c. 1. Matth. 1. v. 23. & Luc. 1. v. 34. 35. *ſatis patet.* 3. An utero clauſo pepererit, an aperto? *Quæſtio de modo rei eſt, quì ad ipſam fidem non pertinet, dum è Virgine Natum confiteamur. Scriptura hic tacet, & Patres diverſi ſunt. Evangeliſtæ vulgariter nativitatem Chriſti narrant, & extra Scripturam non temerè ſunt fingenda miracula. Nec apertio uteri virginitatem tollit, ſed coitus & viri cognitio,* Luc. 1. v. 34. V. tr. d. eſſ. alic. ſ. 4. §. 89. 4. An & poſt partum perpetuò Virgo manſerit, ex voto virginitatis præſtito? *De votis virginitatis Scriptura nihil habet. Mariam perpetuò Virginem manſiſſe credibile eſt, non tamen omninò certum, & res ipſam fidem non concernit.* Helvidius, Joviniani, Ebionæi, Eunomiani, *olim negârunt ex particulâ donec, & quòd primogenitus Mariæ Chriſtus dicatur,* Matth. 1. v. 25. Sed neutrum *quidquam probat, ut uſus Scripturæ in talibus oſtendit.* Gen. 8. v. 7. 1. Sam. 15. v. 35. 2. Sam. 6. v. 23. Exod. 4. v. 22. Coloſs. 1. v. 18. Heb. 1. v. 6. Apoc. 1. v. 5. 5. An verè ex familiâ David fuerit, ut ob eam & Chriſtus verè ex iſtâ tribu ortus ſit? Photiniani *negant,* ut Smalcius l. d. divin. Chriſt. c. 3. & refut. Smiglecij par. 2. c. 18. Item gentiles, ut Julianus, Celſus, Porphyrius, & Manichæi, ut Fauſtus, aliique. *Sed Scriptura expreſsè Chriſtum ex Judâ ortum dicit,* Gen. 49. v. 10. Hebr. 7. v. 14. *Et ex ſemine David eſſe ait,* 2. Sam. 7. v. 12. Pſal. 132. v. 11. Luc. 1. v. 32. Rom. 1. v. 3. *Quod aliter niſi per matrem fieri non potuit, cum ex Joſepho ortus non ſit. Ipſi etiam* Photiniani *ex tribu Judâ eum eſſe confitentur, ut* Smalcius p. 2. refut. c. Smiglec. c. 17. p. 152. *Ac multorum Patrum conſtans hæc eſt opinio, ex regiâ tribu fuiſſe. Quanquam* alii *ex Levi eſſe potuiſſe exiſtimant, ut* Caſaubonus ex. 1. §. 13. c. Baron. *notat. Quod tamen Scripturæ conveniens non eſt, ut viſum.*

13. Quæ Natū *attinent, sequentia esse possunt.* 1. An naturalis & sum̄us ille DEus sit, qui ex Mariâ natus sit? Photiniani, *etsi verum, magnum, & benedictum in secula Deum eum esse fateantur, Vt ex* Socini cont. Wiek. & Bellarm. animadversionib. Posnaniensib. & defensionib. illarum, Smalcii c. Smiglec. Frantzium & Grauuerum, Nicolaide cont. Miedzibozium, Catechismo Racoviensi majore & minore, aliisque *patet: summum tamen & naturalē Deum, eundemq́, qui Pater sit*, ad unum omnes *negant, ut scripta eorum testantur.* V. tract. d. esse alicubi, s. 4. §. 76. Verùm I. Omnis filius naturalis & propriè dictus *Patri suo est coessentialis, vel ejusdem cum eo naturæ & essentiæ. Hoc inductio probat, aut instantia in oppositum detur. Sed Christus est Dei Patris naturalis filius, ut* Photiniani *concedunt.* Smalcius in exam. 157. error. p. 4. Socinus c. Wiekum c. 5. p. 211. 212. 219. Pisecius in notis ad append. Vilcovian. p. 20. aliique. *Et propriè dictus.* Rom. 8. v. 32. *Non metaphoricus, ut nos sumus. E. Patri suo coëssentialis. Non autem essentia specifica in DEo locum habet, quod nos cum* Photinianis *fatemur. E. numerica, & ejusdem numero cum Patre est essentiæ, sicq́, idem ille, qui pater, Deus.* II. Scriptura Chrĭstum illum Deum esse tradit, *qui cœlum & terram creavit.* Joh. 1. v. 3. Colos. 1. v. 16. 17. Hebr. 1. v 1. *Et in hoc quidem non ad Patrem acclamationem, sed de filio explicationem & applicationem* Psalmi 102. *esse textus totus evidenter docet,* v. 8. 9. 13. *Nec de Patre loquendi hic causa aut occasio ulla fuit: Cum in filij eminentiâ deducendâ totus author sit; ut ad hoc effugium recurrere in hoc loco admodùm frivolum sit.* Sed *talis Deus est summus & naturalis ille Deus. Cui Creatio in sacris ita tribuitur, Vt nulli creaturæ unquam adscribatur, semper de eâ negetur.* V. Job. 38. v. 4. Esai. 40. v. 26. 28. c. 42.

v.5.c.45. v.12.18.Jerem.10.v.11.12. Zacch. 12.v. 1. *Et in eo magnum citra Controversiam illud pietatis mysterium collocat, quòd summus ille DEus in carne manifestatus sit*, 1.Tim. 3.v.16. *E.& Christ. summus ille DEus.* 2. An promissus ille mundi Messias sit? *Hoc* Judæi *pertinaciter negant. Sed attributa & vaticinia omnia de Meßiâ in V.T. prædicta in Christum appositissimè quadrant, nec in ullum alium ita quadrare â Iudæis ostendi possunt: Ac exhibiti Messiæ tempus dudum præteriisse* finis 70. septimanarum Danielis c.9.v.24. *immotè ostendit, quarum principium undecunq; ducas, supputatio elapsas esse apertè ostendet.* 3. An ob mirabilem conceptionem & Nativitatem ex Virgine, Dei filius dicatur? *Sic omninò* Photiniani *volunt, ex* Luc.1.v.35. *Sed Scriptura genitum eum ante secula docet*, Miche 5. Vide §.6. *Et in principio Creationis jam apud Deum fuisse, ac omnia per ipsum facta esse*, Joh. 1.v.23. *Et à DEo in principio viarum, & ab æterno, & ante terram fundatam possessum esse dicit*, Prov. 8.v.22. seq. *Nec* Luc. 1. *ratio redditur, Cur Christus præcisè filius DEi sit: sed unde talis agnosci, vocari & denominari â fidelibus debeat, quòd nempe sit Emmanuel*, Esai 7. v. 14. *Et τὸ ideò ad omnia præcedentia* v. 31.32.33. *respicit, in quibus & æterna filiatio, quam è generatione Patris æternâ habet, includitur.* 4. Quomodo Nativitatis terminus, an ut DEus, an ut homo, an ut ex utroq; compositus? *Propriè tanquam suppositum ex utroq; compositum, quomodo actiones & paßiones, ut nasci, generari, propriè suppositorum sunt. Hinc Immanuel vocatur, qui genitus est*, Esai.7.v.14. Matth.1.v.23. *Homo Deus & Deus homo natus, est ut subjectum Quod, sed secundùm carnem, ut subjectum quo*, Rom. 9.v.5. *Hæc enim proximum receptivitatis in geniturâ est subjectum. Sic homo moritur ut quod, sed secundùm corpus ut quo, hoc n. mortis recipiendæ propriè capax, non anima.*

14. Quæ Spiritum ſanctum *concernunt, ſequentia eſſe poſſunt.* 1. Quomodo Conceptionis Chriſti author? *Non ut materia, ſed ut operans & efficiens: Non ut Cauſa ſeminalis, ſed virtualis: non ut generans, ſed ut jubens & benedicens; non ut Cauſa materialis, ſed ut potentialis, ſemen & ſanguinis partes, unde Chriſtus formandus in Mariâ, ſegregans, ſanctificans, fœcundans, & fœtum delineans. Virgini facultatem ſine Virili ſemine concipiendi dedit: maſſam materialem filij DEi depuravit & ſanctificavit, naturam divinam humanæ ad unum ſuppoſitum adunivit. De Spir. S. eſt Chriſtus, non ex illo: aut ſi ex illo, non ut ex materiali, ſed ut potentiali, non generatione, ſed juſsione, benedictione, & fœcundatione.* 2. Cur peculiariter Spiritui S. conceptio adſcribitur? *Quia multa peculiariter hic egit, ut ante viſum: & conceptio iſta peculiare caritatis divinæ indicium eſt: Spiritus a. caritas Dei dicitur: & naturas ut vinculum univit, Spir. a. S. etiam vinculum Patris & filij dicitur: incubuit Mariæ, quod Spiritui in Creatione tribuitur,* Gen. 1. v. 2. *Et quia digitus ac potentia Dei eſt,* Matth. 12. v. 28. Luc. 11. v. 20. *Quâ hæc conceptio peracta.* 3. Cur obumbrationis voce innuitur? Luc. 1. v. 35. *Quia Deus, lux incorporea, corpus velut umbram ſpectabilem in utero aſſumpſit, gloria divina in Chriſto velut umbraculo oſtenſa,* 1. Joh. 1. v. 1. 2. *quam in ſeipsâ homines ferre nequiſſent: ac gratia per eum reducta, velut per umbraculum & refrigerium ab igne conſumente nos conſervans, ut in Chriſto contra iram Dei nobis propitiatoriũ ſit.* Rom. 3. v. 24. 25. Hebr. 4. v. 16. 4. An Pater Chriſti ob eam conceptionem dici poſſit? *Huc* Photiniani quidã & Vorſtius *inclinant, quòd materiã Viri ad corpus Chriſti gignendum â DEO allatam in hac conceptione ſuppleverit.* V. Smalcium in exam. 157. error. Err. 18. & reſpo. ad 2.

 part.

part. refut. Smiglecij c. 17. Socinum lib. quod regn. Polon. p. 36. *Sed Sp. S. non materialis causa, sed efficiens hujus conceptionis fuit, ut* q. 1. *visum. Pater autem alicujus & efficientem & materiam præstat. Nec unquam in sacris Christus Spiritus S. filius dicitur, quomodo patrum filij dici solent: Nec ulla actio Sp. S.* q. 1. *assignata, patris proprietatem & appellationem importat. Ex Mariâ natum scriptura Christum tradit*, Luc. 1. v. 35. *Et fructum ventris ejus appellat*, v. 42. *ac semen Abrahæ, mulieris, Davidis & Abrahæ filium vocat*, Gal, 3. v. 16. Matth. 1. v. 1. *nusquam Spir. S. Unde alij* Photiniani *negant, patrem ejus dici posse*. V. Stegmann. in probâ, c. 2. p. 132. 133. Crellium l. 1. d. uno DEo, s. 3. c. 7. *Qui Sp. S. ad generationem Christi concurrisse*, non ut patrem ait, sed ut id, per quod Deus pater generaverit.

15. Quæ ad tempus Nativitatis *faciunt, sequentia erunt*. 1. Quoto mundi anno Christus natus? *Mira hic varietas. Ex sylloge historicâ olim privatim tradita, ubi ex sacris anni mundi continuati sunt, Nativitas Christi in an. M. 4042. incidet. Nam â condito mundo ad captivit. Babylonicam 3416. anni ex sacris colliguntur, Et ab eâ usq; ad Chr. natum 626. Qui collecti 4042. annos faciunt, qui est annus Mundi, quo Christus natus*. 2. Quoto Herodis anno natus? *Iterùm hic varietas*. Quidam *30. anno natum putant, ex quo scilicet Herodes Rex Iudææ proclamatus & constitutus:* Alij *33. ex quo nempe actu confirmatus regimen exercuit. Satis est scire, sub Herode natum, etsi de anno non præcisè constet*. 3. Quis Herodes iste & qualis, an indigena & Judæus, an alienigena & Idumæus? *Trium Herodum in sacris est mentio. Hujus* Matth. 2. v. 1. *Secundi, qui Iohannem Baptistam interemit*, Matth. 14. v. 10. *Tertij, qui Iacobum occidit & Petrum vinxit*, Act. 12. v. 2. 3. Primus *cognomento magnus*

itemq;

itemq; Ascalonita dicitur, Secundus *Antipas*, Tertius *Agrippa dicitur*. Herodes Magnus & Ascalonita *est ille, cujus tempore Christus natus est*. Deinde *patriâ quidem Idumæus aut Ascalonita, religione autem & moribus Iudæus fuit, quorum legibus se accommodavit. Sed potestas & imperium ejus Romanum fuit, & ipse sævissimam tyrannidem in Iudæos & Synedrium Hierosolymitanum exercuit, ut ex* Josepho l. 14. antiqu. *constat, ut ex eo maximè Iudæis odiosus fuerit, acsi Ethnicus & omninò alienigena esset.* Conf. §. 4.

16. 4. Quo Augusti anno Christus natus? *42. ut vulgò & maximè probabiliter sentitur, â primo nempe ejus consulatu numerando. Nam ab interfecto antecessore ejus, Iulio Cæs.* 43. *fuit. Eo enim & census iste universalis, super totum orbem Romanum, actus, quem simùl in tempore notando Lucas adducit*, c.2.v.2. *Qualis census universalis nunquam antea contigerat. Et ita diversitas authorum hic conciliatur.*

5. Quo mense & die? *Vulgò 25. Decembris putatur. Alij 6. Ianuarij, alij 25. Aprilis vel Maij, Alij 24. Septemb. ut* Alstedius c. 21. historicæ, §. 1. *ponunt. Res incerta est, & scriptura hic silet, nec hoc scire ad fidem pertinet. Mediâ hyeme & Decembri non natum esse ex eo pateat, quòd 30. annorum fuit, cum baptisatus â Iohanne est*, Luc. 3. v. 21. 23. *Baptisatus a. vere est, non mediâ hyeme, ut circumstantiæ historiæ docent: Et censum Augusti super orbem mediâ hyeme, tempore incommodissimo, indictum fuisse* Luc. 2. v. 1. *non probabile est, sed verno aut autumnali tempori id potius convenit, quod ad iter faciendum convenientius.* Quidam *etiam diem Solis fuisse putant, ut* Bellarmin. l. 3 d. cult. Sanct. c. 11. Alij *Saturni, ut* Gislanius in lib. dubiorum, alij *Veneris, ut* Surius T. 3. Concilior. *Totum hoc incertum est.* 6. Quomodo præside Syriæ Cyrenio natus, Cum Verus aut Saturninus tùm

præsides

præsides fuerint, ut Josephus l. 17. antiq: c. ult. & l. 18. c. 1. notat, nec ullius Cyrenij sub nato Christo meminit? *Mira hic iterùm varietas.* Quidam *sic reddendum putant: Priùs facta est hæc descriptio, quàm Syriæ præs. esset Cyrenius. Sed nec Græca id ferunt: & longè aliter ad hunc sensum dicendum fuisset, nempe πρώτερον τοῦ ἡγεμονεύειν.* Alij *aliter.* Tutissimè *dicitur,* Vel *descriptionem hanc universalem fuisse, & in Syria à Cyrenio illam procurante ad eamq; misso, factam, qualis nunquam antea sub Augusto contigerat, adeoq; primam talem fuisse:* Vel *Cyrenium non quidem ordinarium Syriæ præsidem aut administratorem fuisse, nec provinciam rexisse, quod Sentius Saturninus fecit, nec tributum sub eo solutum fuisse:* Sed extraordinarium ducem & procuratorem cum extraordinario imperio missum ad descriptionem capitum & censum faciendum, *h. e. fortunas & facultates Iudæorum describendas, Vnde generaliter ἡγεμονεύοντα Lucas vocat, quod quamvis superiorem potestatem notat, non præcisè præsidem. Et sic descriptio hæc sub Cyrenio prima fuit, quia eo procurante & dirigente facta. Nam cum hæc scriberet Lucas, jam* duæ descriptiones *factæ erant. Hæc, & illa, cujus* Act. 5. v. 37. *mentio. Vt notaret, quota hæc esset, primam, & sub Cyrenij extraordinariâ præfecturâ factam dicit. Hoc Romanis solemne erat, ita extraordinarios Procuratores mittere, ut ex* Justino Martyre, Tacito, ac Tertulliano *patet, ut alibi docetur.* Josephi *authoritas non in omnibus infallibilis est, ut alibi pleniùs deducitur. Cumprimis in temporum assignationibus non semper sine errore est. Sic Cambysem 6. annos regnasse dicit,* l. 11. Antiquit: *Cum fermè octo annos regnârit. Templum Oniæ in Ægypto annis 333. stetisse dicit, cum vix 250. steterit, ut* Hieronymus in Danielem *testatur. Et Esaiam structuram istius templi 970.*

annis,

annis, antequam fieret, prædixisse ait, 7. bell. Judaic. c. 30. *cum vix 600. anni fuerint, ut Chronologiæ ratio docet. Neque Iosephus nati Christi, neq; Magorum advenientium meminit, & tamen ea reverâ tùm facta. Quanquam* c. 1. l. 18. *omninò de Quirinio aliqua tradit* Josephus. *Quanquam in eo fallitur, quòd mortuo Herode factam descr: ait.* 7. Quomodo totum orbem Augustus describere potuerit, cum nunquam toti imperârit, ut Parthis, Indis, Medis, Americanis, &c? *Intelligitur per Synecbdochen* orbis Romanus, *qui ad mentem Romanorum totus orbis dicitur, quia illi, ut superbissimi, totius orbis & rerum Dominos se existimabant. Vnde* Poëta: Romanos Rerum Dominos, gentemq; togatam.

17. Quæ ad locum faciunt, *sequentia erunt.* 1. Cur Bethlehemi præcisè natus, non Hierosolymis, aut alia celebri urbe? *Quia prædictum erat â Prophetis,* Mich. 5. *Et solet Deus plerumq; contemnere, quæ coram mundo gloriosa sunt, & eligere vilia,* 1. Cor. 1. v. 19. seq. David *etiam eodem loco natus erat, qui insignis typus Christi, cui hic in spirituali regno succedere debebat. Et spiritualis significatio panis cœlestis ad Bethlehem, quæ domum panis sonat, & fœcundo solo in Iudæâ sita fuit,* ut Hierosolymæ, *â qua* 2. *milliaribus Meridiem versus disſita fuisse scribitur,* granarium dicta fuerit, *aptissimè quadrat: Verè enim spiritualis & cœlestis panis Christus est, mundo vitam & merito & efficaciâ subministrans,* Joh. 6. v. 33. 50. Vt Tract. de Pane s. 2. t. 15. *ulteriùs dictum.* 2. An in urbe ipsâ, an extra urbem in speluncâ quadam aut suburbiis natus, *ut quidam tradunt,* Justinus, Eusebius, Cajetanus, Baronius? *In urbe. Hoc enim prophetiæ quadrat,* Mich. 5. *& Evangelistæ narrationi,* Matth. 2. Luc. 2. v. 4. 6. *Et Pharisæorum responsioni,* Matth. 2. v. 5. *Et rei ipsius conformitati, ac Davidis*

præfigurationi respondet. Hic enim in Urbe natus, & Christi typus fuit. 1. Sam. 16. v. 1. c. 17. v. 12.

18. Quæ gesta circa Nativitatem, aut statim post eam *concernunt, hæc sunt.* 1. An circa præsepe Christi bos & asinus steterint, & Chr. Dominum cognoverint? *Sic in Cantione*, Puer natus, *dicitur, & â Papistis creditur. Sed Scriptura nil de hoc habet, & rei natura non fert. Loca* Esai. 1. v. 3. & Habac. 3. v. 1. *in alienos sensus detorquentur.* Prior *de naturali bovis & asini cognitione agit, quòd domum & præsepe heri sui novisse soleant.* Conf. Jerem. 8. v. 7. Posterior *habet*, in medio annorum opus tuum vivificas, *Ut & Vulgatus reddit, Non, in medio duorum animalium agnosceris, ut LXX. contra Hebræum textum reddiderunt.* Patres *interdum allegoricè hac de re loquuntur, non ad historiæ veritatem, ut inquirentibus patet.* 2. An fons in speluncâ, ubi Christus natus, eruperit, & casa Bethlehemitica Romam miraculosè translata sit? Papistæ *iterùm ajunt.* Cor: â Lapide *sanctam Bethlehem Hieronymo solicitè in Palæstinâ quæsitam, Romæ sibi inventã ait*, præfat. Comment. in Proph. Major. *Credo, ad casam hanc Romam translatam alludere. Sed Scriptura nil hic habet, & otiosorum hominum hæc commenta sunt, quibuscunq; modis illustrem Domini Nativitatem facere volentium. Quibus non fidem temerè adhibere, nec silente Scripturâ facilè miracula cogitare debemus.* 3. Quomodo pastores noctu apud greges esse potuerint, cum hybernale tempus fuerit, & nocturnum frigus etiam in vere in Judæâ asperius esset, Joh. 18. v. 18. Vel *incertum, hyemale tempus fuisse*, §. 16. Vel *si fuit, hyems mitissima fuit, quomodo & in Angliâ, Belgio, Italiâ, per hyemen armenta sub dio manere solent. Alij & ad cyclum Lunæ recurrunt*, ut dec. 1. Mis. d. 2. t. 16. *adductum.* 4. Cur Christus natus omnium

primò Paſtoribus innoteſcere voluit? Quia partim *ſimpliciſſimi hominum illi ſunt, & ad fidem maximè idonei, cum ſubtiliores ad diſceptata & diffidentiam ac irriſionem promptiores ſint: In ſimplicibus a. DEO cumprimis* complacentia eſt: Partim, *quia verus ſpiritualis animarum paſtor natus erat, & verus Dei agnus, qui convenienter primò paſtoribus ut agnus, & gregibus ut paſtor, oſtendebatur.*

19. 5. Qualis fulgor paſtores circumdans fuerit? *Quidam â gloriâ Domini diſtinguunt. Sed rectiùs ipſa gloria Dei dicitur. Fuit divinus quidam ſplendor, in quo angeli apparuerunt, quomodo in miraculoſis apparitionibus glorioſo ſplendore ſancti ſe oſtendere ſolent, ut Chriſtus in transfiguratione,* Luc. 9. v. 31. *Vt ſcirent paſtores, angelos lucis eſſe, qui nova ipſis annuntiarent, eoq; tutiùs ipſis fidem haberent, ac Solem juſtitiæ natum eſſe cognoſcerent, qui luce illuſtrari merebatur.* Maldonatus in h. l. & Beda *nuſpiam aliàs angelos in ſacris in cœleſti fulgore apparuiſſe legi ajunt. Sed falſum hoc eſſe ex* Act. 12. v. 7. *patet, ubi lux fulſit cum angelo in carcere, in quo Petrus captivus detinebatur.* 6. Quomodo ex illo ſigno agnoſcere potuerint paſtores, Dominum & Salvatorem in Civitate David natum eſſe, quòd infantem faſciis involutum, & in præſepi reclinatum inventuri eſſent, *Cum id aliјs etiam pauperibus infantibus contingere poſſet, & ex iſto ſquallore & penuriâ potiùs contrarium colligendum eſſet, nec Dominum, nec ſalvatorē, miſerum iſtum natum eſſe?* Signum veritatis in eo eſt, *quòd futura angelus certò eventura prædiceret, quali ſitu & habitu infans adhuc relinquendus eſſet, nec â matre aut in ulnas accipiendus, vel aliò reclinandus, vel â præſepi removendus eſſet, priusquàm â paſtoribus ita viſus & repertus eſſet. Quod, niſi divinitùs, nemo ſcire potuit.* Conf. 1. Sam. 10. v. 2. *Et haud dubiè angelus*

itineris comes locum & præsepe ita evidenter demonstravit, ut sine ullo errore pastores & diversorium,& præsepe, certò reperire potuerint, ac sic fidem dictis ac signo suo sufficienter præstitit.

20. *Sic &* Connexa Nativitatis Christi *fuerunt. Sequuntur* Consequentia, quæ tempore nativitatē secuta sunt. *Hæc* vel propinquiora vel remotiora *esse possunt.* Propinquiora, *quæ non ita diu post nativitatem contigerunt. Et 6. sunt.* Pastorum Bethlehemum adventus, Circumcisio Christi, adventus Magorum Hierosolymam, & inde Bethlehemum, Purificatio Mariæ Virginis, Fuga Christi & parentum in Ægyptum, & cædes infantum Bethlehemiticorum. *De his sequentia quæri possunt.* 1. Cur pastores ipsi Bethlehemum ad videndam nativitatem iverint, cum angelo testi id credidisse satis fuisset? *Vt nempe angeli mandato* v. 12. *insinuato satisfacerent, fidem suam ipsâ* αὐτοψία *roborarent, sic enim fideles solent,* V. Exod. 3. v. 3. *Et cæteros de ijs, quæ ipsi oculis usurpassent, manifestiùs ac constantius informare possent.* 2. Cur circumcidi voluerit Christus, cum sanctus ac innocens, & Dominus legis esset, Matth. 12. v. 8? *Vt veritatem carnis nobis ostenderet, se ad implendam, non solvendam legem, venisse demonstraret, legi pro nobis se subjiceret, cum nobis natus & datus sit,* Esai. 9. *ac pro nobis peccatum factus sit,* 2. Cor. 5. v. 21. *Et Iudæis ansam ipsum, tanquam incircumcisum, calumniandi & reprobandi adimeret.* 3. Quomodo cum Prophetiâ Esai. c. 3. v. 14. conveniat, quòd in circumcisione Christus non Emmanuel, sed Jesus vocatus sit? Judæi *hoc urgent, ut non esse verum Messiam inde probent, quòd nomine Emmanuelis vocatus non sit.* Verùm, Vel vocari hic idem est, ac esse, *mereri, dignum esse, quomodo per Hebraismum vocari pro esse, haberi, & agnosci, sumi*

solet

solet. V. Esai. 8. v. 3. c. 62. v. 4. Jerem. 23. v. 6. c. 33. v. 16. Zacch. 3. v. 8. c. 6. v. 12. Sic Esai. 9. v. 6. *fortis, consiliarius, pater æternitatis, Christus vocandus dicitur, quòd rei veritate talis futurus, illisq́ nominibus jure dignus esset, etsi nullum eorum ut proprium nomen in Circumcisione illi impositum fuerit. Nam qui de* Hiskiâ *rege locum sumunt, ut* Rabbini, & Rabbinisantes Christiani *quidam, alieni sunt, & ex contextu toto, nominibus assignatis, ac testimonio* Rabbenu Haccadosch in libr. Gale Razia, *maximæ apud Iudæos authoritatis, & Chronologiâ confutantur. Iam n. natus fuit Hiskias, cum sub regno Ahas hæc diceret Esaias,* Esai. 7. v. 1. *Nam ante regnum Ahas natus fuit.* 2. Reg. 16. v. 2. & c. 18. v. 2. Vel vocari generalissimè quocunq; nomine vocari est, *non proprio solùm & impositionis, sed & appellativo, rei, & quocunq́ cognomento: Et sic verè Christus cognomen Emmanuelis habet. Sic Duces & Cæsares Romani â provinciis Parthici, Alemanici, Dacici, Gothici, cognominabantur:* Vel nomen Emmanuel, quoad rem *cum ipso nomine Jesu concurrit. Iesus enim Salvatorem populi â peccatis notat,* Matt. 1. v. 21. *Sed qui talis, eum verè Emmanuelem & DEum nobiscum esse oportet, cum merus homo hominem redimere apud DEum nunquam possit.* Psal. 49. v. 8. 9. *Cùm* nec *efficaciter intercedere,* nec *sufficienter solvere,* nec *totaliter peccatorem servare,* nec *bona amissa integrè restituere,* nec *Sathanæ satis obsistere,* nec *â malis plenè liberare,* nec *ad æternam vitam feliciter deducere possit. Et sic dum Iesus vocatus est Christus noster, virtualiter simùl quoad rem contentâ & Emmanuel vocatus est:* Vel nomen hic intelligitur, *non quòd publicè in circumcisione sortiturus esset, sed* quo Maria mater ejus *specialiter ipsum compellatura esset. De eâ enim Propheta id dicit, Iam ea Emmanuelem Christum vocare potuit, etsi aliàs*

Iesus in circumcisione vocatus esset. De nomine Jesu *plura moveri possunt.* Vt, Cur *præcisè illud nomen Christo impositum sit?* An sit *contractum ex Iehosua?* An rectè *per aspirationem, Ihesus, scribatur?* An rectè *â nomine Iesu Iesuitæ, aut, ut olim, Iesuatæ, dicantur, ut â nomine Christi Christiani,* Act.11.v.26. *Et similia. Sed prolixitatis gratiâ aliò sunt differenda.*

21. 4. Circumcisionis festum quâm antiquum sit? Papistæ *statim â primordio Ecclesiæ N.T. cepisse putant. Sed in antiquitate & primis 500. annis post Christum vix ejus mentio: Sed Calendarum Ianuariÿ & octavæ Nativitatis tantùm: Postea novus titulus demum accessit, Octavæ Nativitatis & Circumcisionis.* 5. Cur â Circumcisione potiùs, quàm Nativitate Christi novus annus inchoetur Christianis? Quia *Circumcisionis festum, prout Communi stylo natalia 25. Decembris celebrantur,* V. §.16. *præcisè in Calendas Ianuarias gentilium incidit, Vnde gentes suum annum Christi tempore inchoabant. Ac Cæsar & Augustus Calendarium suum omnibus provinciÿs Romanis imposuerant, & sic etiam Christianis sub Romanis viventibus. Quia ergò ista inchoandi annum ratio recenter tùm â Cæsare introducta, & in sese revertente ad nos Sole, satis commoda esset, ne in Civilibus nimis scrupulosè â gentilium institutis Christiani abhorrere, ÿsvè in omnibus contrariÿ esse, aut Ecclesiam primùm plantatam intempestivè turbare velle viderentur, retinuerunt idem cum gentilibus anni primordium. Civilis autem res est Calendariÿ alicujus institutio, quia ad ordinem civilem Reipublicæ pertinet: Etsi* ratione festorum in Ecclesiâ *celebrandorũ & quodammodò Ecclesiastica, & sic mixti fori esse, dici possit. Et cum gentiliũ Calendis per annos ferè 1600. Christiani annum inchoârunt, donec anno 1582. Gregorius 13. Papa Novo Calendario*

lendario introducto, novum anni terminum priore 10. diebus priorem, introduxit, quem Papistæ *sequuntur, cum ex* Evangelicis *multi adhuc Veterem retineant, Causasq; non recepti Novi Calendarij habeant & assignent. De quo* Springerum & Cranium de pac. Relig. Arumæum in disp. d. Jur. publ. T.2. dis. 10. t. 32. Arcularium in thesib. Reinking. l. 3. d. reg. secul. clas. 1. c.2. aliosque *vide.*

22. 6. Magi an Reges fuerint, & vnde venerint? Papistæ & Patres quidam *reges censent, & in Cantico*, Puer natus, Reges de Sabâ veniunt, *canitur. Sed Scriptura Magos, non Reges vocat*, Matt.2.v.1. *Qui Persarum Sapientes & consiliarij erant: Et* Mantuanus Papista in fastis, Nec reges, ut opinor, erant, Nec enim tacuissent Historiæ sacræ authores genus istud honoris, *scribit: ac* Maldonatus in c. 2. Matth. *probabili tantùm opinione id â Papistis teneri, ac multos Catholicos scriptores contrarium sentire ait.* Jansenius *ex Bileami posteris fuisse, & Bileamum ipsum magum fuisse putat.* Rat. Concord. c. 9. Et utraq; Saba, *sive Æthiopiæ, sive Arabiæ, respectu Hierosolymæ ad meridiem fuit. Euangelista autem ex Oriente ipsos venisse dicit, qualis Persia ejusq; regiones fuerunt, vnde venisse & vox Magorum Persis propria, & cultus adorationis, Christo ut regi, exhibitus, moribus Persarum etiam usitatus, & non sine munere oblato adventus, quod etiam Persis familiare erat, ostendunt, & multi* Patres, *ut communem opinionem, tradunt. Ex Susis Persarum vel simili urbe fortè venerunt.* Possunt & hic plura quæri. Vt, An Magi malefici *& incantatores fuerint?* Quot *eorum fuerint, an tres, ut vulgò sentitur, an plures aut pauciores?* Quomodo *ex Stellæ apparitione præcisè cognoverint, Novum Regem Iudæorum natum?* Quæ *& qualis illa stella fuerit, an atheria, an elementaris, an prorsùs singula-*

ris, an angelus aliquis? An ad eam *rectè vaticinium Bileami accommodetur*, Num. 24. v. 17. An per *totum iter Magis præluxerit?* Quando *& quoto post Christum natum tempore Magi venerint?* Quamdiu *in itinere fuerint, an per 13. dies, an per annum integrum, ut alij volunt?* Cur Hierosolymam *primùm, non statim Bethlehemum, venerint?* Quamdiu *ibi morati fuerint?* Cur *Herodes & Hierosolymitani nuntio eorum audito externati fuerint?* Cur *pueros à bimatu & infra Herodes occidi jusserit? Et similia. Sed* brevitatis ergò *aliorsùm sunt differenda.*

23. 7. Purificationis festum Cur Veteribus Græcis hypapantῆ, vel hypantῆ dictum? *Fuisse ita dictum ex* Cedreno, Nicephoro, Micrologo, Couarruvia T. 2. l. 4. c. 19. n. 8. & Casaubono ex. 2. con. Baron. f. 12. aliisque *constat.* Ratio est, *Quia Simeon tùm Christo ex Spiritu S. occursavit in templo, eumq; ibi præsentatum in vlnas recepit, & ex eodem Spiritu ventura de eo prænuntiavit. Hypapante autem vel hypantῆ nil aliud, nisi* occursatio, vel processio & obviatio *est. Vnde panegyricas Orationes, quibus Principes in vrbem venientes excipimus, hypapante interdùm inscriptas videmus. Monere voluerunt Veteres, & nos ita Christo in templis spiritualiter occursare, atq; in vlnas fidelis animi amplecti debere. Postea in Papatu* festum Candelarum *est dictum, varijq; cereorum consecrandorum ritus & abusus introducti, ac ad gentilium imitationem usurpati sunt. Vnde Germanicè* Lichtmeß *vocatur. De quo & ritibus festi* Durandus l. 7. Ration. c. 7. Baronius not. ad martyrolog. Roman. Ceremoniale Romanum l. 2. aliiq; *videantur.* Quidam *sub Iustiniano Imperatore institutum festum putant.* Alij *autem longè antiquius illud esse contendunt, & sub Chrysostomo jam viguisse ajunt, de quo* Bellarminus l. 3. d. cult. Sanct. c. 16. *legi potest. De quo aliàs.*

24. 8. An ex paupertate Maria par turturum in purificatione, quod pauperum munus erat, Lev. 12. v. 8. non agnum, quod ditiorum, v. 6. obtulerit? *Apud* Postillatores, *itemq;* Stellam, Toletum, Gualterum, Tostatum, Barradium, *aliosq; hoc classicum est, qui paupertate factum ajunt. Sed* nec Lucas *id dicit, sed nudè legem allegat, & secundùm eam facere Mariam voluisse ait*, c. 2. v. 24. Non determinando, *quid præcisè obtulerit, Quod ex Papistis* Maldonatus *in* c. 2. Matth. v. 11. *concedit: Et partem legis per concisionem sacris usitatam* Lucas *allegat, cætera subticendo, & ex lege ipsâ, ut arcessantur, relinquendo:* Nec *ita pauper eo tempore erat Maria, ut non agnum comparare potuerit, Cum regia dona â Magis Persarum non ita pridem accepisset*, Matth. 2. v. 11. *Quæ in usus pauperum universa erogasse, ut etiam non tantum sibi retinuerit, quo legi DEI in offerendo agno ex more satisfacere licuisset, ut* Stella in c. 2. Luc. v. 24. Barradius in harmon. T. 1. l. 10. c. 2. *præeuntibus* Tostato, Bonaventurâ, Carthusiano, *reponunt, aut omnia DEO consecrasse*, ut Maldonatus c. l. *arbitratur, Cui credibile fiet, Qui pietatem Mariæ & Iosephi, ac accuratam legis, etiam in ceremonialibus, observantiam considerârit*. V. Luc. 2. v. 21. 22. 41. Si ratione status sui, *qui pauper & tenuis, ita offerre voluisse dicas, etsi per dona accepta agnum offerre licuisset, considerandum erit, pauperem statu, per regia dona in sublime â DEo evectum, si pius sit, devotiore animo eam benignitatem agniturum, & majore oblatione gratitudinem suam DEo declaraturum, quod de Maria, ut pÿssimâ, omninò cogitandum. Rectiùs ergo turtures aut columbas hic oblatas, non agnum, dicitur*, ex mysticâ ratione, quia verus ille DEi agnus peccata mundi laturus jam aderat, *& in templo Deo sistebatur, eoq; typicum agnum*

 offerre

offerre nihil opus fuisse, cum antitypicus jam adesset, finem typis & umbris omnibus impositurus: sed par columbarum sacrificio satisfacere poterat. Origines hom. 24. in Lucam *more suo ad allegorias delabitur, & columbas hic non reales & physicas alites, sed mysticas & spirituales fuisse dicit, Velut Spir. S. specie columbæ quondam apparuit. Sed vana hæc esse, Scripturæ ac ritui purificationis â DEO præscripto,* Lev. 12 *& â piis congruenter observato, adversa, palam est.* 9. Pro quo oblatio hæc facta, an pro Mariâ, an Christo, an utroque? *Quædam Exemplaria in Græco αὐτῶν legunt, purificationis eorum, ut Maria & Christus simul comprehendantur: Alia αὐτῆς, ut sola Maria. Et hoc rectiùs. Nam pro muliere purificandâ lex posita erat, non nato,* Lev. 12. v. 2. seq. *Et Christus sanctissimus erat, purificationis nullius indigus: Sistendus erat, ut primogenitus,* Exod. 13. v. 2. 15. *Qui ex semine David erat, omnium primogenitorum legis verus antitypus, verusq; sacerdos Dei futurus: sacrificio purificationis opus non habebat.* Maria *etiam lege non tenebatur; quia non â Viro impregnata, de quâ lex loquebatur,* Leu. 12. v. 2. *Paruit tamen, ut & obedientiæ promptitudinem ostenderet, & peccati fœditatem repræsentaret, & ne Judæis scandalum poneret, ac calumniandi ansam daret.*

25. Remotiora Consequentia sunt, quæ longiùs ab ipsa Nativitate distant. Suntque vel Biblica, *ut Educatio Christi, fuga in Ægyptum, in templo disputatio, ministerium, passio, resurrectio, ascensio: &c,* Vel Civilia, *quæ in Civili vitâ post Natum Christum fieri animadvertuntur, vel saltem creduntur. Et* quia duplicia, quædam, *quæ fiunt,* alia, *quæ fieri existimantur,* in vera & putatitia *hæc dividere possumus.* Vera, quæ citra figmentum esse aliquod habent. Suntq; vel res, vel notiones quædam. Res, *quæ*

factis

factis aut naturâ constant. Talia sunt 1. Oraculorum gentilium post natum Christum totalis tandem & successivus defectus. *De quo* Plutarchum lib. 2. de Orac. defectu, Peucerum de divinat. & Ciceronem lib. d. divinat. aliosque *leges. Ethnici mirificè se torquent, in causâ istius defectus assignandâ.* Plutarchus *magnum DEum Pana mortuum esse pro causâ habitum fuisse ait: Vel quòd semi DEi fuerint, qui oracula reddiderint, qui tandem finem habuerint.* Quidam *& ante Christum natum Delphicum desÿsse ajunt, ut* Baronius ex Cicerone l. d. divin. *Sed ex* Plutarcho *constat, versu desÿsse responsa reddere, non simpliciter: Et multos post illa tempora Delphis responsa tulisse* historia *testatur, ac Versu reddi desÿsse, tantùm* Ciceronis *verba volunt, cum dicit, Cur* isto modo jam *oracula Delphis non redduntur. Versu nempe.* Sub Trajano *postea paulatim conticuerunt Oracula. Et* Baronius *aliàs Apollinem Augusto Græcis verbis respondisse narrat. Unde Augustus aram in Capitolio sacrârit, cum inscriptione:* Ara primogeniti DEi. *Quanquam ista omnia fabulosa, & fabulosorum compilatorum,* Nicephori & Suidæ *sunt, qui, ut novi scriptores, de re tàm antiquâ fidem non merentur, & in* Antiquitate *testimonia idonea non habent.*

26. 2. Succorum ê radicibus arborum sub brumæ tempore in superiora ascensio, foliorum oleæ conversio, quâ pars superior inferior, & vicissim, fiat, item seminum in malis inversio, quæ mediis inclusa brumali die in contrarias partes se vertant. *Hæc enim tanquam realiter contingant, â nonnullis assignantur, ut* Gellio l. 9. N. A. c. 7. Cicerone 2. d. divinat. Keckerman. d. 5. Curs. Phil. Bartholino n. 191. Astrolog. aliisquè. Dubium *tamen videri possit, an vera hæc, si frigoris intensionem circa hac tem-*

pora consideremus. In interiora enim & inferiora vi frigoris succos & semina potius constringi, quàm ad superiora revocari, credibilius sit, cum frigus intrò pellere, non Calorẽ evocare compertum sit, ut alibi dictum. 3. Frigoris in aëre post Natalitia frequens intensio. *Secundùm illud Germanorum:* **Wenn sich die tage lengen/ pflegt sich die Kält zu strengen.** *Quæritur*, quæ ratio sit? Vel, quòd *per æstatem & autumnum terra calore solis satis percocta, ad initium hyemis calorem aliqualem adhuc retinere possit, prius quàm tota frigore perstringatur, & sic sub brumam tepidior aër esse possit, qui postea diutiùs terra frigoribus perstrictâ frigidior evadit, & frigus intensius fieri incipit, quod Ianuario ac Februario mensibus contingit. Ita fornax benè calefacta calorem aliquem ad tempus retinet, etiamsi prunæ omnes cineribus sopitæ sint, Vnde hypocaustum adhuc tepidius. Sed frigefactâ totaliter fornace & hypocausti aër in frigore intendi animadvertitur.* Idem de terra *diutiùs calorib. percoctâ sub Canicularib. æstus intendente procedit, etsi tùm Sol longè humilior, ac Iunio mense sit:* Vel, quòd *Dei & Naturæ potestati hoc adscribendum sit, qui Deus frigora intendit, quando & ubi vult, pro libero beneplacito. Vnde Scriptura frigora notanter illi adscribit*, Job. 39. v. 9. 10. c. 38. v. 22. 23. 29. 30. Psal. 147. v. 17. Sirach. 43. v. 21. 22. *Ita Martio & Aprili intensissima interdùm frigora emittit, Vt* dec. 1. Misc. d. 2. t. 15. *ostensum. Et in sævissimâ illâ Anni 1635. hyeme, Martio mense tantùm frigus hic sensimus, ut vix fenestræ eliquari à glacie potuerint, ut Ianuario ac Februario sæpiùs longè moderatius sit.* Cromerus *ultimâ Martij tantum frigus in Masoviâ aliquando fuisse narrat, ut Vistulam per firmam glaciem cum quadrigis & equitibus transierit, ac in Prussiâ piscatio glacialis præteritâ tùm hyeme per totum Martium perdurárit.* l. 1. de mor. & situ Polon. p. 21.

27. *Sic*

27. *Sic* res *fuerunt: Sequuntur* Notiones, quæ ab hominibus ad res adhibentur. Hæ vel æræ Chronologicæ, vel modi quidam loquendi sunt. Æræ Chronologicæ sunt æra nati Christi, & ejus ad reliquas æras collatio. Æra nati Christi quæ & quanta hucusq; sit, *acriter inter Chronologos disceptatur. Vulgò annum 1642. post natum Christum esse dicimus, & hæc æra communis &* Dionysiana *dicitur.* Alij *tamen veram esse negant, & 2. vel 3. annis majorem esse censent, ut 1644. vel 1645. jam verè â nato Christo numerandum sit, Vt* Scaliger, Calvisius, Helvicus, Alstedius, alijque, *& hæc æra peculiaris ac* Scaligerana *dicitur. Sed* alii communem æram omninò legitimam esse censent, *totiq; Ecclesiæ Catholicæ propriam & usitatam, Ecclesias etiam Græcas, Turcicas, Iudaicas, ad hanc sua attemperare, omnesq; cæteras æras, ut Hispanicam, Augusti, excidij Hierosolymitani, Indictionum, Actiacam, Olympiadum, cum eâ consentire. Vide nuperè hac disceptantem* Helvigium in dissertat. Chronologicis an: 1634. *Rostochij editis.* Collatio ejus ad cæteras æras est, *quâ ad annos Mundi, Olympiades, Indictiones, annos Nabonassari, 70. hebdomadas Danielis, Captivitatem Babylonicam, Excidium Hierosolymitanum, æram Turcicam, Persicam, Arabicam &c. attemperatur. De quo Chronologos, ut* Funccium, Buntingium, Scaligerum, Calvisium, Helvicum, Behmium, Alstedium, Henr. Philippi in Tract. de annis nati & passi Christi, *aliosq; consule.*

28. *Ita* æræ *fuerunt: Sequuntur* modi loquendi, qui signa conceptuum sunt, & noëmata, quibus inter doctiores animi sensa *pro meliore captu* exprimi solent. *De his cumprimis sequentia quæruntur.* 1. An recte dicatur, Carnem Christi in cœlo formatam indeque in Mariam delapsam, & sic ex eâ editam esse? Weigeliani, Anabaptistæ,

Paracelsistæ & fanatici *communiter affirmant, & ex* Joh. 6.v.51.58. *probant. Sed id contra Scripturam est, quæ Christum ex Mariâ virgine natum dicit*, Gal. 4. v. 4. *& fructum ventris ejus appellat*, Luc. 1. v. 42. V. §. 14. *Quomodo nemo in sacris vocatur, qui non ex eo ipso substantiam suam hauserit; ac in Symbolo Apostolico apertè id profitemur:* Non a. verè ex aliquo nascitur, qui substantiam suam aliunde, & non ex illo ipso, traxit. *Sic aqua non ex canali nascitur, & si per eum delabatur. Punctum a. aliquod Symboli Apostolici negare aut detorquere, hæreticum facit, hoc n. fundamentala fidei Christianæ puncta continet. Et* Joh. 6. *Caro Christi cælo venisse dicitur*, non quòd *substantiam ibi jam formatam habuerit, indeq́ in Mariam demissa fuerit, ut fanatici volunt:* Sed quòd *cælesti vi â Spir: S. in Mariâ concepta sit, cum sine Viro per naturæ vim concipere ei impossibile esset, cum pura Virgo existeret*, Matth. 1. v. 18. 20. Luc. 1. v. 35. Sic Baptismus Johannis de cœlo, Matt. 21. v. 25. *Non quòd essentiam in cælo habuerit, cum in terrâ demùm eam acceperit;* Sed quòd *institutionem & efficaciam â cælo habuerit, & divinitùs jussus ac mandatus fuerit.* Luc. 3. v. 2. Joh. 1. v. 33.

2. An Mariam instrumentum vel causam instrumentalem Christi dicere liceat? *Sic* quidam. *Sed loquendi modo incommodo. Parentes liberorum suorum* principales, non instrumentales, *causæ sunt, etsi in ordine causarum secundarum, dependentium, & creatarum, non increatæ & primæ, qualis DEVS, generalis omnium Pater*, Mal. 2. v. 10. *Nec dependentia â primâ causâ tollit, quo minùs aliquid principalis sui effecti causa dici possit, Vt in Metaphys. docetur. Et Maria vera Mater Christi est. Instrumentales causæ propriè virtutes generativæ, calores naturales, semina animalia, similiaq́ ad generandum conducentia sunt, per quæ, ut instrumenta aut materias, parentes liberos suos producunt,*

29. 3. An Christum heroëm, auspicem, gigantem, aut divum vocare liceat? *Classica hæc apud Christianos sunt. Vt, Christo duce & auspice Christo, heros duplicis Naturæ, gigas ille geminæ substantiæ, &c.* De heröe Dec. 3. Misc. D. 5. t. 23. *dixi.* Si semideum & *gentium figmentum notet, non heros Christus est, â nobis n. non semideus, sed totus Deus æstimatur:* Si *extraordinarium Virtutum & gestorum exemplar, potest.* Auspicis *vox similiter impietatis & superstitionis gentilitiæ vocabulum est, eoq; ad Christum parùm quadrat, & quæ analogia in eo esse possit, melioribus vocibus de Christo enuntiari potest.* Notio a. quâ datur melior, deponenda, & melior assumenda est, *habet primum principium.* Gigas, *si Centauros, fera monstra, aut Poëtarum figmenta notet, etiam non ad Christum quadrat. Rectiùs ab talibus vocib. abstinebitur, & Biblicis, aut moderatis Ecclesiasticis, Christianus contentus fuerit: Nec ad laudem Christi à Poëtis voces emendicare in Theologiâ opus existimemus: Et ab infidelibus in irrisum eæ rapi possunt. Idem de voce* divi *habendum, si fictitiam gentilium apotheosin, aut heroës semideos respiciat, quod ex usu gentilium factum.* 4. Rectenè Christus Spiritualis animi fructus vocetur, in animâ fideli concipiendus, ex eâ spiritualiter gignendus? *Ita* Rathmannus olim *locutus* in Tugendspiegel/ Conc. 21. 22. Et gegenber: con: Censur: n. 11. 16. Alij *Orthodoxi similia interdum habent. Potestq; qualiscunq; sensus Orthodoxus verbis inveniri, ut omne id, quòd in aliquo fructificare debet, fructus dici potest. Christus a. natus, spiritualiter in nobis omninò fructificare debet:* Tutiùs tamen abstinetur. *Scriptura non Christum ex nobis, sed nos in ipso Spiritualiter renasci, & novam Creaturam fieri dicit.* Gal. 6. v. 15. 2. Cor. 5. v. 17. *Ille vitis, nos palmites, & succum ex eo trahimus.* Joh. 15. v. 2.

seq.

seq. *Nos ipsius fructus, non ille noster. Nec Christus Spirituale semen est, ut ex nobis nascatur: sed verbum Dei, ex quo nos regignimur*, Matth. 13. v. 19. Luc. 8. v. 11. V. §. 3. *Christus seminator est, non semen.* Matth. 13. v. 41. *Et spiritualis genitura beneficium Christi in nos derivatum, non opus aliquod à nobis in Christum redundans est, ut is Spiritualis noster fructus indè denominari possit. In nobis spiritualiter Christus nasci potest, & speciem ac formam per Verbum prædicatum & consideratum velut accipere, quà iterum depingatur, & velut ante oculos ponatur*, Gal. 3. v. 1. c. 4. v. 19. *Ex nobis non potest.* Plura, quæ hic quæri possent, *aliàs.*

30. *Ita* consequentia civilia vera *fuerunt*: Putatitia *sunt, quæ nato Christo posterioribus seculis contingere vulgò putantur, cum reverâ non contingant. Hæc sequentia sunt.* 1. Bruta omnia nocte concubiâ Natalitia antecedente *surgere, & stare, quasi in honorem nati Christi. At & alijs noctibus id faciunt, vel pabuli ultimi, vel comedendi, vel alius commodi gratiâ, vel consuetudine quadam, si animadvertas.* 2. Aquam sub medium noctis Natalitiæ *per horam unam in vinum transmutari. At & hoc commentitium est, & experientiâ teste falsi revincitur. Nec quisquam hodiè facilè ita stolidus, ut experiri de novo sustineat, nisi fortè risum alijs movere velit.* 3. Sphæram Solis & Stellarum â nato Christo humiliùs desedisse, *terraq; propinquiorem factam esse. Sed & hoc dubium est, Cum nec natura cœli talem declinationem ferat, & æqualitas motuum ac observationum cælestium, priscorum observationi consentiens, repugnet.*

31. 4. Homines in Livoniâ, Curlandiâ, Russiâ, & viciniis circa Natalitia in lupos transmutari, strages hominum ac brutorum edere, cursuq; peracto suo tempore in hominis formam redire, & ad sua reverti. *Germani* Beerwölfe

wölfe *vel* Waarwölfe *tales vocant. Sed & hæc partim hominum commenta, partim Sathanæ ludibria, quibus barbaris ferisq; hominibus illudit, esse, historiæ palàm evincunt, ac pe*culiari disputatione de Magicis actionibus *Witteberga olim habitâ pluribus docui, & novâ aliquâ repetitione, ubi occasio fuerit, docere potero.* 5. Ex 12. diebus post Natalitia, quos vulgus die Zwölften/ vocat, de tempestate 12. mensium futuri anni præsagium capi posse. *Et hoc vanum esse patet*, partim, *quòd nulla inter dies istos & futuros menses analogia Physica aut Mathematica, nullaq; convexio sit, aut ejus ratio dari possit:* partim, *quòd numerorum in se & ex se nulla sit efficacia:* partim, *quod nec dies cum novilunijs mensium præcisè connexi sint, ut calculus ostendit: & licet interdum ac rarò sint, nondum sufficiens hinc de tempestate totius mensis præsagium peti possit, cum nec ex tempestate ipsius novilunij de tempestate totius mensis tutò judicare liceat:* partim, *quòd absurda hinc consequantur. Si enim 30.31. Decemb. immane frigus & nix sit, quod interdum contingit, an & 6. & 7. mense, h. e.* Junio ac Julio, *quos isti dies signare dicuntur, talem tempestatem ridiculi prædicent? Si 1. Ianuarij intensum gelu, an &* Augusto *mense idem? Nemo prudens talia præsagierit.* 6. Diem à Natalitijs ad Epiphania galli progressum ac passum accrevisse, hab vmb 1. Hahnenschritt zugenommen. *Et hoc futile est, cum ad quadrantem horæ & ultrà jam tunc accreuerit, & inter quadrantem ac passum galli nulla sit proportio, Cum prolixum passum esse oporteat, qui unus quadrante horario perficiatur.* Rectiùs *diem à Natali ad Ephiphania cantum galli quotidiè increscere dicitur, gallus n. gallum prolixitate aut brevitate cantus superat: Sic & dies plus minusuè pro situ locorum quotidiè increscit. Hæc de* Natalitiis Christi in gloriam Nati nostri Servatoris *hac vice disceptata sufficiant.*

 Ad-

Adjectaneum.

Cum de modis loquendi *quædam* §. 28. 29. *sint adducta*, & §. 13. *Christum filium Dei naturalem esse statutum sit*, quæritur, *an & hic modus loquendi*, Christum quà hominem s. secundùm humanitatẽ esse naturalem Dei filium, *licitus esse possit? Sunt*, qui affirmant, *ne in errorem Felicis Orgelitani in Concilio Francofurtensi Anno 794. damnatum incurrant, qui duos filios in Christo statuit, naturalem, qui Deus, & adoptivum, qui homo.* Alii negant, *accuratè ita dici, quòd filius Dei naturalis ab æterno ex essentiâ Patris genitus, essentialis Deus, æternus, & patri æqualis esse debeat, Quæ Christo, ut homo est, vel secundùm humanitatem, non possint tribui, ut in quà minor Patre sit*, Joh. 14. v. 28. V. D. Jac. Mart. l. 3. Pædi. c. 7. & l. 5. c. 5. Scharfium l. 3. Logic. instit. c. 11. aliosque. Tutissimè *dicitur*, sensum istius propositionis, *Christus secundùm humanitatem est naturalis Dei filius, accuratè evolvendum esse. Si verè* restrictivus *esse debeat, alienus est: nec enim specificativo, nec reduplicativo modo procedit, ut inductione constat. Si apparenter, & reipsâ* descriptivus *subjecti sit, ut sensus sit, Christus, qui homo est, vel humana naturâ præditus est, est filius Dei naturalis, sed secundùm divinitatẽ, verissimus est, & nec duos filios Dei cum* Nestorio *introducit, nec Adoptivum filium cum* Felice *concedere cogitur. Accuratè loquendo secu: human: personaliter est filius Dei. Sic Chr. qui homo est, ab æterno est, creavit cælum & terram, sed secundùm Deitatem. Et ubi inferre velimus, non licet Novam determinationem adjicere Minori, quæ non erat præmissa in Majore, ut* dec. 1. Mis. d. 7. t. 14. 15. 16. *ostensum.*

GLORIA IN EXCELSIS DEO.